

МАРТИН ВАЛЗЕР
УПРАЖНЕНИЯ ЗА ПРЪСТИТЕ
НА ЕДИН УБИЕЦ

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Когато ида на погребението на главния кмет, ще нося на лицето си най-доброто изражение — очите ми ще са забулени от сълзи. Мъките, които той ще трябва да изтърпи, докато го убия с непохватните си ръце, състоянието, в което ще го намерят — полуудушен, полунамушкан (навярно без друго ще трябва да ми се притече на помощ и някой сърдечен удар), обещанията, които той вече няма да може да изпълни — всичко това ще му осигури съчувствие, на каквото в никакъв случай не би могъл да разчита при по-сетнешна кончина. Дватама господа от полицията вероятно едва след погребението ще ме помолят да им предоставя китките си — при портала на гробището, северния изход. Ако те и дотогава не вземат решение, ще трябва бързо да замина. Познавам нервите си.

Но защо, ще запита човек, защо изобщо е нужно всичко това? И ако е нужно, защо тъкмо главният кмет трябва да се прости с живота? Тъкмо това искам да обясня, дори само за да ядосам прокурора, когото яснотата на моето самопризнание ще сведе до обикновен четец. На съдията и неговите помощници аз ще помогна с моята любов към истината, а може би дори с пълно разкаяние. Впрочем изисквам малко множко от себе си, като си налагам пълно разкаяние, преди още ножът ми да е опрял в раираното сако на главния кмет. Надявам се, че платът не е прекалено здрав. Нарочно изчаках лятото. От друга страна пък, в това време на годината при такова необичайно напрежение дори на човек без склонност към изпотпяване могат да овлажнеят ръцете — забиваш ножа, а той се изплъзва от дланта ти и главният кмет ти се смее в лицето, каква ужасна представа. Да продължа нататък с голи ръце, да стисна неговия съвсем не тънък и вероятно никога не напълно сух врат в донякъде ефикасна хватка, това би могло да надхвърли ако не моята решителност, то поне силите ми. Не искам да се впускам в разсъжденията си прекалено надалеч, най-сетне могат да ми се притекат на помощ и някои обстоятелства. Аз трябва да съм готов да ги използвам. Например пресата за притискане на писма, мастилницата, златният градски ключ, който навярно виси на стената и представлява отличен чук. Стига да не се заплетя съвсем в педантични разработки, сигурно ще възникне възможност и за нещо спонтанно. Това не означава, почитаеми съдии, че непредвиденият предмет, който ще стоваря в слепочиято на моята жертва, по-късно ще послужи като доказателство за непреднамереността на деянието ми. Трябва да

знаете, че при осъществяването на моя замисъл съм включил в сметките си всички случайности.

Едно обаче е нужно да се каже в моя защита: самият главен кмет ме принуждава да го убия, защото откак ме е открил сред своите съграждани, той иска почти всекидневно да ми се напомня, че ме смята за убиец. Не подценявам познанията му за хората. Може би има право. Но моля ви, наоколо гъмжи от убийци, а колко рядко стават убийства. От мене обаче той изисква, тъй да се каже, последователност — аз съм длъжен да потвърдя своята виновност. Той ме мрази. Е, добре, аз се храня в гостилница на столови начала, но все пак това още не обяснява всичко. Виждате ли, градът се олюлява в обедния камбанен звън, клатушка се към супата, а в супата плават мазни кръгчета като очите на главния кмет и молят да го преизберем. Тогава аз се усмихвам. Това признавам. От друга страна, аз го разбирам. Мога да си представя колко страда той от неблагодарността на населението. Самият аз понякога лежа нощем буден и чувствам болката на Християндемократическия съюз. Та нали нашият главен кмет сложи отново покриви на всички сгради, а когато минава покрай къщите, нито една от тях не сменя покрива си, за да му благодари! Разбирам каква болка му причинява това. Въпреки всичко той всеки ден праща подставени лица, които да ме принудят да извърша убийството, преди още да се е кандидатирал за преизбиране. Той иска да ме премахне от пътя си. Праща в дома ми шестнайсетгодишни момичета — най-малко две-три трябва винаги да стоят на полутъмното стълбище. Щом отворя вратата, те се притискат едно в друго, шумолят с роклите си, кискат се, кълчат нозе и извиват шии, та да се оголят колкото може повече и ръцете ми сами да изхвъркнат от джобовете на панталоните. Понякога, когато отказвам да изляза от стаята си, той просто прекарва под прозореца ми тълпи от пъстри, копринени момичета, докато аз не скоча от мястото си. Дори собствената си дъщеря праща на улицата, заповядва ѝ да мине край мене и да ми хвърли поглед на питомно зайче, тъй да се каже, плачецо за ножа. Моето свръхчовешко самообладание би затрогнало или дори примирило всеки друг, ала то подтиква главния кмет към все нови и нови предизвикателства. Отляво на стаята ми понастоящем се е настанила една стара мома. Вероятно някоя от пенсионираните му секретарки. Тя притежава глас, от който ти настръхва кожата. Главният кмет ѝ отпуска от някакъв специален

фонд толкова много пари, че тя може всеки ден да кани и угощава до късно през нощта всички останали пенсионирани служители в града. А те заедно имат поръчението до сетния си дъх да спорят кой от тях е работил между 1921 и 1923 година в отдел А-2, Б-4, А-5 и К-3. От четири години спорят само за това. Ако някой ми каже, че не го вършат по поръчение, значи просто никога не е живял в стая, от която трябва да слуша как шестима или осмина пенсионери от града спорят върху административното попълнение на 1921–23 година. Положително някой от тях е предложил просто да идат до кметството и да проверят в личен състав досиетата, но старата мома осуетява това, защото вероятно тя единствена е посветена в нещата — поне отчасти. „Един политически противник, който живее в съседство, трябва да бъде омаломощен“ — сигурно са й дали такива или подобни обяснения. Но че тя е жертвата, която трябва да ме превърне в убиец, това положително са премълчали. А междувременно аз вече толкова я мразя, че не мога да се реша да й отворя очите. Не бива повече да я срещам, трябва да призная — дотам съм стигнал, че ръцете ми могат и да не ме послушат. А да не я срещам, съвсем не е просто. Тя ме чува, когато се прибирам или излизам, колкото и шумно да спорят нейните колеги и колежки. Това е доказателство, че спорът за нея е без значение. Тя го раздухва съгласно поръчението, сетне наостря уши, за да чуе, когато се прибирам или излизам, изхвърква навън и ми задава смешни въпроси. Например: „Колко е часът?“ Въпреки това аз успявам по чорапи да се промъкна незабелязано покрай вратата й. Но какво да правя с инвалида, когото главният кмет е настанил отдясно на стаята ми? Той е осакатен от фугасна граната. Но само външно. Неговите убеждения, охотата му да пее, и то заедно с мене, насладата му от едно добро сръбване, когато може да го направи с мене — всичко това е останало цяло и невредимо. От друга страна, той дори не застъпва политическите възгледи на главния кмет, тъй хитро е скроено всичко. Той е либерал, макар и бивш работник.

— Нужна е конкуренция, който може, може — крещи той и се олюлява устремно с празния си ръкав. — Всеки трябва да се защитава, по-добрият оцелява.

Понастоящем, естествено, той бил инвалид, останали са му само един крак, една ръка и половин лице, бил свършен човек, това било повече от ясно; също разбирал, че така и трябва да бъде; никъде не

можел да престои по-дълго от половин година, накрая хората го изхвърляли, но той нямало да позволи да го затворят в приют, бил свободен човек, все още свободен — тъй крещи, докато падне мъртво пиян и аз мога да се заема с пренасянето му. Главният кмет наистина го е подбрал добре. Е да, това за него е играчка, наредил е да му дадат досиетата на жилищната служба, издирил е най-лошия измежду всички съквартиранти и после ми го е тропосал за съсед.

Всеки, който познава горчивия ми житейски опит, ще си помисли, че съм комунист. Кого иначе главният кмет ще преследвал тъй ожесточено? Или пък, че може би зная нещо за миналото му. Не, нищо не зная, не съм и комунист. Ще ми бъде неприятно, ако бедните комунисти бъдат обременени сега и с моето деяние.

А може би главният кмет ме мрази, защото не гласувах за него?

Не, тъй леко не бива да се гледа на нещата. Хората, които не гласуват за него, той презира, дори съжалява, мъчно му е за тях, понеже не проумяват какъв добър кмет е. Мене обаче той мрази — а ме мрази, защото го смятам за лош пианист, това е. Вече казах, че се храня в гостилница на столови начала. Там неведнъж съм се изпускарал да изрека мнението си за клавириното изкуство на нашия главен кмет. Моите съседи по маса, които ден след ден нагъват същата храна и навярно очакват от живота нещо повече от мене, макар че сигурно няма какво повече да очакват, не пропускат случай да похвалят клавириното изкуство на главния кмет. Те очевидно повече разбират от музика и от клавирино изкуство. И особено се гневят на критиката ми, понеже си признавам, че ми липсва слух за този вид изкуство. Всеки от тези столуващи — и това пробуди недоверието ми — сякаш чува различна музика, когато свири главният кмет. Говори ли за нея, силезиецът хлипа по силезийски, малкият фризьор смята, че долавя в тази музика неща, които го издигат над гребена и ножицата, а човекът от пътническото бюро, който сяда на нашата маса, вижда бъдещето си успокоително ясно като на туристически плакат, щом посети концерт на главния кмет. Дори това, че дава толкова често концерти, те смятат за негова особена заслуга. А колко пъти, когато човек влезел в кметството или само минел покрай сградата, от стаите на главния кмет се разнасяла неговата неповторима клавирна музика. Всъщност пианото вече не било пиано, изпод пръстите на главния то звучало като цял оркестър.

Аз пък казвам, че нищо не чувам. Сегиз-тогиз слушам главния кмет, това е вярно. Посещавам събрания и открити заседания на общинския съвет наистина рядко, но откак зная, че съм преследван, правя го все по-често; познавам главния кмет, доколкото може да се познава един главен кмет, известни са ми дори някои гримаси на личния му референт, но онова, което досега съм чул от главния кмет, никога не е било музика.

— Но тогава вие сте немусикален по общественоопасен начин — казват ми в такива случаи.

— Е, добре — отвърщам, — да оставим това.

Днес съжалявам, че съм си признавал очевидната липса на слух. Това, естествено, е било доложено на главния кмет и оттогава той знае, че в града живее човек, който дори дръзва да твърди, че той изобщо не свири на пиано. Аз също разбирам, че главният кмет вече не може да диша спокойно, докато аз се разхождам на свобода. Така че той трябва да ме превърне в убиец, защото това е най-простото нещо. Много по-трудно е да подведеш към кражба човек, който има препитание. Главният кмет познава хората. Но колкото и добре да разбирам главния кмет, не мога да му доставя удоволствието да заколя жертвите, които ми подхвърля. Щом с такова неотвратимо лукавство и последователност иска да ме докара до убийство, а той го иска и дори е в състояние да го направи, както постепенно се убеждавам, то аз пък искам с моето убийство да си отмъстя на човека, който ми го натрапва, а това е самият той, главният кмет.

Тъй че това е, почитаеми съдии, обяснението за убийството, което иначе навярно би могло да ви се стори загадъчно. Впрочем, когато за първи път вляза в кабинета на моя главен кмет, ако наистина чуя клавирна музика, веднага ще се оттегля под някакъв предлог. Но ако, напротив, в този кабинет намеря само главния кмет и надлъж и шир не звучи никаква музика, тогава ще използвам спонтанно всички обстоятелства, притекли ми се на помощ, и с въздишка ще извърша убийството, което се изисква от мене. Сега не мога повече да изчаквам, най-късно след четири седмици той отново ще облече по-дебели сака и бог знае колко ката бельо. От друга страна пък, през някой хладен октомврийски ден бих държал ножа по-здраво. Това трябва да се обмисли и прецени от всички страни. И аз още веднъж ще го обмисля и преценя от всички страни.

1964

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.